

дошкільному віці.

Література:

1. Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні: науково-методичний посібник / Наук. ред. О. Л. Кононко. – К.: Редакція журналу “Дошкільне виховання”, 2003. – 243 с.

2. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості / О. Л. Кононко. – К.: Освіта, 1998. – С. 100 – 137.

3. Кононко О. Л. Плекаємо в малечі почуття самовартісності / О. Л. Кононко. – Х.: Ранок, 2008. – 141 с.

В. В. Мачуський

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ В
ДОПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВИХОВАНЦІВ
ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Допрофесійна підготовка є важливим аспектом процесу підготовки спеціалістів будь-якої галузі діяльності людини. Реалізація соціального замовлення суспільства щодо підготовки фахівців нового типу зумовлює необхідність кардинальної зміни самої ідеології підготовки спеціалістів. Це потребує суттєвої зміни навчально-виховного процесу в різних типах освітніх закладах, у тому числі позашкільних.

Узагальнюючи аналіз трактувань поняття “допрофесійна підготовка”, ми сформулювали власне його розуміння. Допрофесійну підготовку ми визначаємо як цілісний освітньо-виховний процес, що передбачає інтегровану взаємодію загальноосвітніх (фундаментальних) та професійно орієнтованих (на рівні початкових професійних) знань, умінь та навичок на основі особистісно орієнтованого підходу до суб’єктів навчання і враховує мотиваційний аспект вибору майбутньої професії, особистісні здібності та нахили.

Зміст допрофесійної підготовки зумовлюється змістом подальшої професійної освіти, але вченими визначаються й загальні закономірності, притаманні допрофесійній підготовці, незалежно від змістової професійної спрямованості. У психолого-педагогічній науці визначено загальні принципи допрофесійної підготовки. Це такі принципи: мотивації, що передбачає формування в учнів ставлення до людини як найвищої цінності, інтересу до пізнання людської особистості, усвідомлення педагогічної діяльності не тільки як професійної, а й як духовної місії; самовизначення – створення в системі позашкільної освіти творчого середовища, в якому учень через пізнання своїх особливостей міг би самостійно розкрити свої здібності, можливості, прагнення до саморозвитку, спрямованого на самопізнання і побудову програми подальшого власного розвитку.

З’ясовано, що виявляється потреба у формуванні спеціаліста взагалі, який характеризується уніфікованим набором загальнопрофесійних та життєвих якостей, на базі яких отримують становлення інші більш специфічні та вузькопрофесійні аспекти людини. Тому процес формування спеціаліста входить у контекст формування особистості. Відповідно цей процес у своїх суттєвих рисах має бути особистісно центрованим та орієнтуватися на три

сфери реалізації цієї особистості: сфера суб'єкта, сфера взаємодії людини з іншими людьми, сфера діяльності людини. У всіх цих сферах важливими є якості особистості, що й зумовлює потребу у процесі формування спеціаліста орієнтуватися на його особистість.

Для реалізації допрофесійної підготовки учнів у позашкільному навчальному закладі можуть бути застосовані такі підходи як системний, цілісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, поліпрофесійний. Особистісно-орієнтований підхід передбачає урахування особливостей розвитку особистості, пошук індивідом свого місця в житті, в соціальній та професійно-рольовій структурі суспільства. Позашкільний навчальний заклад має створювати умови для актуалізації і підвищення індивідуального потенціалу кожного учня, надавати йому допомогу в соціалізації, залученні до загальнолюдських та національних цінностей, оволодінні нормами гуманістичної, високоморальної поведінки, розвитку та реалізації своїх творчих можливостей, допомагати усвідомити сутність обраного фаху, його вимоги до особистості професіонала, цілі й функції професійної діяльності.

Застосування особистісного підходу пов'язане з наданням професіографічного характеру профорієнтаційній роботі. Вона має здійснюватись на основі вивчення учнями всебічної характеристики тієї чи іншої професії та включати знання таких сторін професії як: значимість професії для суспільства; знаряддя праці; трудові операції, які виконує спеціаліст; якості, здібності, які необхідні для успішної роботи; вимоги до стану здоров'я; шляхи отримання професії; перспективи росту професійної майстерності. Це надає можливість ознайомити учнів не тільки з технологічною характеристикою професії, але й дізнатися про психологічні умови успішної трудової діяльності спеціаліста. Знання вимог професії до людини створює установку на врахування своїх потенційних можливостей у професійному самовизначенні.

Для реалізації особистісного підходу необхідно диференціювати виховну роботу щодо кожного учня. Так індивідуальна профконсультаційна робота має проводитись на основі вивчення особистості учня і співставлення його потенційних можливостей з вимогами професій. У кожному конкретному випадку керівник гуртка схвалює чи коригує професійну спрямованість учня або ж переорієнтовує його згідно з його індивідуальними особливостями, здібностями і т. п. А тому навіть у процесі проведення групових форм профорієнтації потрібно прагнути доручати учням індивідуальні, пошуково-інформаційні завдання, які б відповідали їх пізнавальним, професійним уподобанням.

Одним з шляхів реалізації особистісного підходу є залучення прикладу видатних представників професій, що належать до цього профілю. Усталений підхід до використання історико-наукових матеріалів у навчальному процесі зводиться до фактології. Учням репрезентуються імена і дати, життєписи і формулювання окремих положень, підкреслюється значущість тих чи інших результатів праці цих людей. Одна з таких можливостей пов'язана з моделюванням творчого пошуку вчених. Проблематика, що хвилювала

видатних мислителів минулого, та їх роздуми постають предметом діалогічного обговорення учнями та самостійного обмірковування.

Г. А. Назаренко

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ДЕМОКРАТІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Становлення України як правової демократичної держави актуалізує проблему розбудови громадянського суспільства як системи самостійних і незалежних від держави громадських інститутів і відносин, що забезпечують умови для реалізації прав, інтересів і потреб людини, її самореалізації як громадянина.

Демократизація політичного життя нашої держави передбачає визнання (не лише декларативно, а й на практиці) народу, громадян джерелом влади; утвердження практики виборності державної влади; гарантоване включення громадськості у механізм влади, в процеси підготовки, прийняття і реалізації рішень; набуття значущості суб'єктом політичного життя не внаслідок належності до певної верстви, групи чи класу, а саме через те, що він – особистість, громадянин, неповторний та унікальний член людської спільноти, носій і джерело влади [4; с.24].

Взаємодія громадянського суспільства з органами державної влади передбачає верховенство закону, плюралізм в ідеології, реальну свободу слова, друку, совісті, високий рівень політичної, правової та моральної культури. Пріоритетною особливістю громадянського суспільства з високим рівнем демократичної політичної культури є реальна їх участь в управлінському процесі, взаємодія з органами державної влади. Таким чином постає питання про місце людини як суб'єкта політики, визначення сфери її дій, співвідношення свободи і обов'язку в поведінці особистості, форм і методів участі у політичному житті. Це положення актуалізує проблему становлення культури демократії як системної якості особистості кожного члена громадянського суспільства.

Особистість, якій притаманна культура демократії високого рівня, – це громадянин демократичної держави, член громадянського суспільства, який усвідомлює демократичні цінності, відчуває та цінує свою свободу і власну гідність, здатний обирати пріоритети свого життя, має простір для такого вибору, спроможний демократичними способами захищати та відстоювати власні права і свободи, прогресивний демократичний розвиток своєї держави.

Нормативні документи з питань освіти ставлять завдання сприяння становленню культури демократії учнів старших класів, формуванню у них демократичних цінностей. Культура демократії учнів старших класів базується на визнанні суверенності особистості як абсолютної цінності; зобов'язанні не порушувати її права і свободу; забезпеченні права вільно висловлювати свої думки і відстоювати свої інтереси; шляхом участі у дитячих та юнацьких громадських організаціях, шкільному учнівському самоврядуванні брати посильну участь у процесі прийняття рішень, які стосуються життєдіяльності школярів як зростаючих громадян України [1, 3, 4, 5].